

ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Πουλάμε μαγκιά

ΣΥΝΤΟΜΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΑΕΝΑΟΝ
2015

Τις ο μάγκας

Μάγκας, προφέρεται Μάνγκας — άλβ. σπλοφόρος, ταρτούφος, πολύπειρος, πονηρός {15-20} μάγκες αποτελούσαν ένα μπουλούκι ή τάγμα» το όποιοι κατά την επανάσταση του 1821 ήταν στρατιωτικό σώμα.

Λ. Ζώη Λεξικόν Ιστορικών και Λαογραφικών Ζακύνθου.

Ετυμολογικά

[ΕΤΥΜ. < μάγκα (η) «ομάδα άτάκτων πολεμιστών επί Τουρκοκρατίας» < τουρκ. manga < ισπ. manga «ομάδα οπλισμένων ανδρών» < λατ. manika «μανίκι» (επειδή υπήρχε η συνήθεια να δίνονται σε ευγενείς ιππότες τα μανίκια των κυριών τής αυλής)].

171 Μπαμπινιώτη - Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας - Β' έκδοση 2005

Στα τουρκικά λεξικά η λέξη manga = ένοπλη ομάδα,¹⁴⁵
askeri bir birlik.

mango , ðnis, m. μάγγανον,

I. a dealer, monger in slaves or wares, to which he tries to give an appearance of greater value, by adorning them (post-Aug.): "mangones quicquid est quod displiceat, aliquo lenocinio abscondunt, etc.," Sen. Ep. 80, 9: "milia pro puero centum me mango poposcit," Mart. 1, 58, 1: "non puer avari sectus arte mangonis, Virilitatis damna maeret ereptae," id. 9, 7, 4; Plin. 24, 6, 22, § 36: "mangones, qui colorem fuco mentiuntur," (που παραποιούν το χρώμα) Quint. 2, 15, 25: "non a mangone petitus quisquam erit," Juv. 11, 147.—Also, a furbisher, polisher, etc.: "gemmarum," Plin. 37, 13, 76, § 200; 12, 20, 43, § 98; 23, 1, 22, § 40; cf. Sillig. ad Plin. 34, 8, 19, § 79.

«μαγγανεύω» συγγ. Αρχαίο ίρλ. **meng** (δόλος, άπατη), mengach (προδότης, άπατεών)> μάγκας, παλ-πρωσ. **manga** (αύλοκόλαξ), σανσκρι. **mafijuh, mafijhah** (γόης, αξιέραστος). Αρχ. λατ. **mango** (μεταπράτης, σωματέμπορος) είναι δάνειον εκ της Ελληνικής. ιαπ. *mang- (εξωραϊζω, στολίζω, παρουσιάζω τι ως ώραιον διά τσαρλατανισμών αρχικώς όμως με σήμ. ζυμώνω) (*mag- (μεχά έρρίνου), γερμ. *mak-έν τφ παλ-γερμ. mahhon (ποιώ) κλπ.' ή πρωχαρχική σημασία είναι 1) το ζυμώνειν, κατασκευάζειν έκ πηλού (βλ. μάγειρος, μάγενς, μαγίς, μάσσω), μαγεία = θρησκεία (θεολογία) των Μάγων. 2) ή μαγική τέχνη.

- [1] Ιταλικά «**fare il mangia**» σημαίνει κάνω τον γενναίο, σχεδόν επιθυμώ να φάω, να καταπιώ κάποιον. Κατά την παράδοση το ομοίωμα που χτύπαγε την καμπάνα του πύργου του ρολογιού της Σιένας έμοιαζε σαν να φοβερίζει τον κόσμο. Η ρίζα της λέξης είναι το ρήμα mangiare=τρώγω (πρφ. μαντζιάρε με δασύ τζ). Προφανώς ήλθε στα ελληνικά απο το διάβασμα του «ng» (μανγκιά, μαγκιά) και όχι το ακρόαμα της λέξης. πβλ . μας πουλάει **μαγκιά** = **μας κάνει το μάγκα**
 - Και στο κάτω κάτω, τι είναι η μαγκιά;
 - Ένα δέντρο που βγάζει μάνγκο !

ΦΡΑΣΕΙΣ :

Μαγκιά, κλανιά και κώλο κουβαρίστρα.

[Διαθέτει] **μαγκιά** (δηλ. κάνει το μάγκα) , [αλλά] κλάνει και [στριφογουρίζει τον] κώλο [του σαν] κουβαρίστρα.

Δηλ. μου κάνει το **μάγκα** αλλά είναι δειλός και "κουνιστός", κίναιδος.

Μάγκα μου!

Σαν προσφώνηση ανάλογη με **το φίλε μου, δικέ μου , βρε αδελφέ.**

Μαγκιά του.

Είναι της δικαιοδοσίας του και της ικανότητάς του.

Συγγενείς λέξεις

Μάγκιψ ή Μάγκιπος

αλλού ως μάγκιψ ή μάγκιπος

περισσότερα βλ. λ. [μάγκιψ](#) στο [BYZANTINO ΛΕΞΙΚΟ](#)

ΣΗΜΑΣΙΑ:

Αρτοποιός - Φούρναρης

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΑ:

Στο Βυζάντιο οι **μάγκιπες** αποτελούσαν ιδιαίτερο κεφάλαιο (το 18ο) στο Επαρχιακόν του Λέοντος του Σοφού, αρτοποιοί

(κεφ. ΙΗ'). Τό Εργον τούτων, καλουμένων ενταύθα και μέ τό λατινικόν όνομα «**μάγκιπες**», δέν περιωρίζετο μόνον είς τήν κατασκευήν και πώλησιν του άρτου, αλλά εξετεινέτο καί είς τήν άλεσιν του προς τούτο χρησιμοποιουμένου σίτου (βλ. εικόνα παρακάτω). Λόγω της σπουδαιότητας του επαγγέλματος των δια τās ανάγκας της κοινωνίας οί αρτοποιοί απήλαυον ιδιαζούσης ευνοίας εκ μέρους του Κράτους, απαλλασσόμενοι τόσοσν αυτοί όσοσν και τα διά την κίνησιν τών άλευρομύλων χρησιμοποιούμενα ζώα από πάσης λειτουργίας ώς αν άπερισκόπτως τόν αρτον έργάζωνται (ΙΗ' 2).

η παράγραφος ΙΗ 3 όριζε τους όρους εγκατάστασης του **μαγκιπειίου** για να αποφεύγεται ο κίνδυνος πυρκαϊάς.[39,123]

Οι **μάγκιπες** ήταν διαφορετικοί από τους **φουρνιτάριους** που έφηναν φαγητά και γλυκίσματα. [160,184]

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ

ΙΕ ριζ. μαγ- των λέξεων μάσσω, μάζα, διότι η κατασκευή άρτου ήταν αρχικά το κύριο έργο του μαγείρου, μάκτρα (σκάφη ζυμώματος) > λατ. magis, γεν. magidis), μαγεύς (ζυμωτής)· (ζυμώνω), < έλλ. μάσσω (ρΑ. λ.). [261,591] αν και ο Κριαράς το ετυμολογεί από το μάγκιψ το <λατ. manceps. Η λέξη από τον τον 4ο αιώνα[1]

manceps, ἴρις, m. manus-capio,

I. a **purchaser of any thing at a public auction, a renter, farmer, contractor**, etc. (syn.: redemptor, exactor).

I. Lit.: manceps dicitur, qui quid a populo emit conducitve, quia manu sublata significat se auctorem emptionis esse: qui idem praes dicitur, Paul. ex Fest. p. 151 Müll.: "postremo ne in praedae quidem societate mancipem aut praedem ... reperire potuisti," Cic. Dom. 18, 48: "si res abiret ab eo mancipe, quem ipse apposuisset," contractor for building, Cic. Verr. 2, 1, 54, § 141: "hominis studiosissimi nobilitatis manceps fit Chrysogonus," the purchaser, id. Rosc. Am. 8, 21: "mancipes a civitatibus pro frumento pecuniam exegerunt," the contractors with the government, farmers, id. Div. in Caecil. 10, 33; id. Dom. 10, 25: "nullius rei neque praes neque manceps," Nep. Att. 6, 3: "aliquis praevalens annonam flagellet," i. e. a forestaller, speculator, Plin. 33, 13, 57, § 164: "sutrinae," a keeper of a stall, id. 10, 43, 60, § 122; Plin. Ep. 3, 19: "operarum," one who hires laborers to let them out again, Suet. Vesp. 1; "itineri fraude mancipum et incuria magistratuum interrupta," a farmer of the revenue, farmer-general, Tac. A. 3, 31: "VIAE APPIAE," Inscr. Orell. 3221.—

II. Transf.

A. A surety, bondsman, bail, = praes: "ego mancipem te nihil moror," Plaut. Curc. 4, 2, 29.—*

B. One who hires people to applaud: "conducti et redempti mancipes," Plin. Ep.

2, 14, 4.—*

C. The owner, proprietor, or possessor of a thing: “deus et maniceps divinitatis,” Tert. Apol. 11.—

D. A master, chief: carceris, i. e. jailer, Prud. στεφ. 5, 345; Tert. de Spect. 10.

Κατ’ αυτήν την έννοια ήταν αξιοπρεπές επάγγελμα.

ΣΥΝΩΝΥΜΑ :

Φουρνιτάριος = Ζαχαροπλάστης

ΠΑΡΑΓΩΓΑ:

μαγεύω, μάγειρος, μάγερρας, μαγειρείο, **μάγκας**^[2] ίσως και μάγος και μαγιά.

ΠΗΓΕΣ:39.89,123

Από το Βυζαντινό λεξικό του Άρη Στουγιαννίδη

- **Μαγγανευτής**

2 ό άπατών διά μαγγανειών, αγύρτης, γόης, ταχυδακτυλουργός, άπατεών. Έκ του μαγγανεύω, (μάγγανον)- ώς μβτ. εξαπατώ διά ταχυδακτυλουργιών || γοητεύω, μαγεύω, ματιάζω. 1) ώς άμεταβ, μετέρχομαι ταχυδακτυλουργικά τεχνάσματα η καϊ μαγγανευτικά μέσα, θέλγητρα, φίλτρα. Έκ του μάγγανον, τό· πάν μέσον μαγγανείας, θέλγητρον, φίλτρον, πάν μέσον διά τοϋ οποιου εξαπατά τις ή μαγεύει (γοητεύει) || συσκευή ταχυδακτυλουργού, αγύρτου.

Π = γάγγαμον (= δίκτυον κυνηγετικών). Πβ. Δόλος= δόλωμα συγγενεύει με την εξαπάτηση.

ΠΟΙΗΣΗ

Για μας, το ματωμένο σίδηρο
και τριπλά εργασμένη προδοσία.
Για μας η αυγή στο χάλκωμα
και τα δόντια τα σφιγμένα
ως την ώρα την ύστερη
ο δόλος και τ' άόρατο **γάγγαμο**.

Οδ. Ελύτη - Αξιόν Εστι

Ετυμολογία

Μάγκας

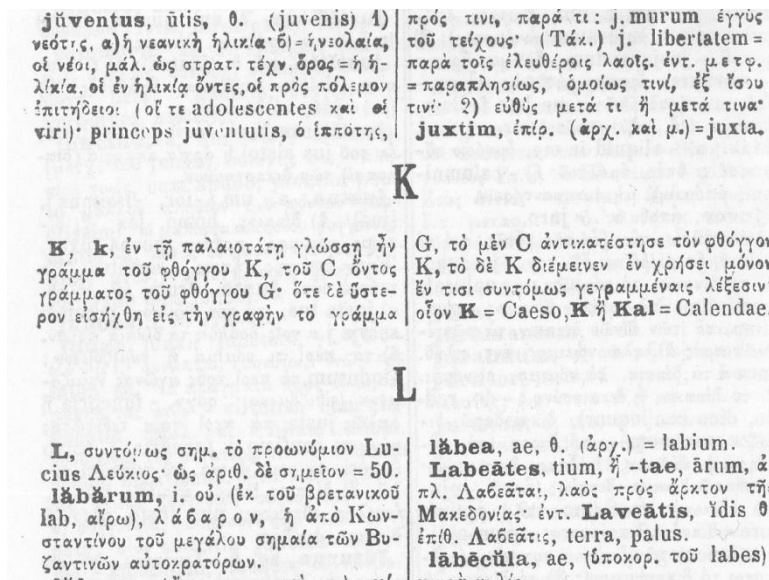
- από τη μάγκα
Ενωμοτία άτακτων πολεμιστών (Αλβ.)
- από το Λατινικό mango, -onis

Πουλάμε μαγκιά

Δουλέμπορος που στόλιζε τους δούλους για να τους μοσχοπουλήσει. Ήγουν απατεώνας, Αναφ. Πλίνιος ο πρεσβύτερος, Κουιντιλιανός, Σενέκας.

3. από το *manica* κατά τον Γ. Μπαμπινιώτη με την ερμηνεία ότι υπήρχε η συνήθεια να δίνονται σε ευγενείς ιππότες τα *manicia* των κυριών της αυλής.

Ο Μπαμπινιώτης κάνει για πολλοστή φορά τον εφευρέτη λέξεων αγνοώντας ότι το *k* δεν υπάρχει στην λατινική γλώσσα και ότι μάγκες οπωσδήποτε δεν ήταν ευγενείς.
Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΥΤΗ ΜΟΝΟΝ ΓΕΛΩΤΑ ΔΥΝΑΤΟΝ ΝΑ ΠΡΟΚΑΛΕΣΕΙ.

Πρόκειται για το λατινικό **MANICA** που σημαίνει *μανίκι* και *μάνικα* = *υφασμάτινος σωλήνας άντλησης ή απάντλησης νερού*.

manica

Σημαίνει και κατ επέκταση **ομάδα ενόπλων** που παρατάσσονταν στα άκρα του στρατεύματος (λέγονταν και **Ale** = **πτέρυγες** επειδή ήταν στα άκρα). Σήμερα στα Ιταλικά **una manica di birboni** σημαίνει ένα στίφος αλητών, ένα τσούρμιο μπαγαμπόντηδων, τσαρλατάνων.

Vocabolario Etimologico della Lingua Italiana - Ottorino Pianigiani.

ΣΣ: Οι Έλληνες το ονόμαζαν δεξιό και αριστερό **κέρας** της παρατάξεως. (πτέρυξ, πλευρά, μέρος)

μαγγανον" μαγγανεύω' συγγ. τω ίρλ. *meng* (δόλος, άπατη), *mengach* (προδότης, άπατεών), παλ-πρωασ. **manga** (αύλοκόλαξ), σανσκρ. *mafiju-h*, *mafi-jha-h* (γός, άξιέραστος)· το λατ. **mango** (μεταπράτης, σωματέμπορος) είναι δάνειον εκ της Ελληνικής" **mang-* (εξωραϊζω, στολίζω, παρουσιάζω τι ως ώραιοι δια τσαρλατανισμών αρχικώς όμως σημ. ζυμώνω βλ. φράσεις) (**mag-* (μετά έρρινου), γερμ. **mak-* έν τφ παλ-γερμ. *mahhon* (ποιώ) κλπ. έν πασι τουτοίς ή πρωταρχική

Πουλάμε μαγκιά

σημασία είναι ή του ζυμώνειν, κατασκευάζειν έκ πληλού (βλ. μάγειρος, μαγεύς, μαγίς, μάσσω). μαγεία, ή (μαγεύω) ή θρησκεία (θεολογία) των Μάγων 2) ή μαγική τέχνη.

μαγειρείον, τό (μάγειρος)· τόπος μαγειρεύματος, κατάστημα όπου παρατίθενται μαγειρευμένα φαγητά, ξενοδοχείον φαγητού, κν. **Μαγεριό** ή **μαγέρικο**. — II οί Μακεδόνες μαγειρείον ωνόμαζον και τήν χύτραν, τον λέβητα. μαγειρεύω (μάγειρος)· ως και νύν, μαγειρεύω, ψήνω φαγητόν.

2) κρεουργώ, κόπτω, τεμαχίζω, κρέατα ως κρεοπώλης. μαγειρικός, ή όν (μάγειρος)· κατάλληλος (αρμόζων) διά μάγειρον, ή διά μαγειρικήν || επί προσ., έμπειρος εις τήν μαγειρικήν (κν. Σεφ<γαλ. Chef) || ως οϋσ. τό θηλ. ή μαγειρική (ένν. τέχνη). Έξ αύτοϋ τό μαγειρικός, έπίρ. του προηγ.· κατά τόν τρόπον τοϋ μαγείρου, μετά μαγειρικής έπιτηδειότητος, τεχνηέντως, καλλιτεχνικώς. μάγειρος, οτι και νυν, ό μάγειρος, «μάγερας» 1. κρεουργός, κρεοπώλης, χασάπης.

Ετυμολογία

ριζ. μαγ- χών μάσσω, μάζα, διότι ή κατασκευή άρτου ήτο αρχικώς τό κύριον εργον του μαγείρου (έν τη δωρ. διαλ. και μάγιρος). Πρβλ. **μαγίς** (=ζυμαρικόν, πλακούς), μάκτρα (σκάφη ζυμώματος) Λατ. MAGIS, γεν. magidis), **μαγεύς** (ζυμωτής)· παλ-ιρλ. maistre (γαυλός, καρδάρι), μεα-ιρλ. maistir (κτυπώ τό βούτυρο, βουτυροποιώ), bret. meza (ζυμώνω), gall, maedd (παλεύω, ζυμώνω μέ τούς γρόνθους μου), ... , έλλ. **μάσσω** (ρΑ. λ.). μαγεύμα, χό (μαγεύω)· τέχνασμα μαγευτικής τέχνης ή και τό αποτέλεσμα || έν χφ πληθ. **μαγεύμα**· τα=βέλγητρα, φίλτρα, **μάγια**, **μαγικά**, ξόρκια || πάρα Πλουτ., λέγεται και επί τροφής παρεσκευασμένης μετά τέχνης. (κν. Σπεσιαλιτέ)

μαγεύς, -έως,·, ρ. (μάσσω): ό ζυμωτής αλλά και άπομάπτων, ό σπογγίζων.βλ.

ποδόμακτρον = χαλάκι της πόρτας, **ρινόμακτρον** = μυξομάντιλο.

Φράσεις

Κάτι μαγειρεύεται

τεκταίνεται, γίνεται εν κρυπτῷ, συνομωτείται.

Ο μάγειρας μαγειρεύει και ο κάπηλος (κάπελας, ταβερνιάρης) καπηλεύεται.

Πουλάμε μαγκιά

Το καπηλεύομαι ενέχει την έννοια της απάτης της εκμετάλλευσης πβλ. Πατριδοκάπηλος.
Πάντα ταύτα καθόλου ευπρεπή ή πρέποντα. Ο μάγκας σε καμιά περίπτωση δεν είναι ευυπόληπτο άτομο.

Μαγειρική του διαόλου

*Όποιος στην ξέρα περπατεί και θάλασσα γυρεύει, ο διάβολος 'πό πίσω του **κουκιά του μαγειρεύει.***

Σε άλλη εκδοση

*Όποιος στην ξέρα περπατεί και θάλασσα γυρεύει, ο διάβολος του κώλου του **κουκιά του μαγειρεύει.***

Το μαγειρεμα γίνεται μεσα στην **κάτσα**¹. Από παράκουσμα η κάτσα εγινε **κάλτσα.**

Έτσι λεμε **διαολου καλτσα** καποιον πανούργο και πανεξυπνο ανθρωπο. Αρχια θα ηην η φραση υτος βγηκε από διολου κατσα, τον μαγειρεψε, δηλ. κατεκευασε, ο διάβολος.

1. Δοχείο, κυρίως από σίδηρο, για σύντηξη μετάλλων.
2. κουτάλα.
3. Χάλκινο σκεύος, με τη μορφή ενός μεγάλου κουταλιού, που κάποτε χρησιμοποιήθηκε για την εισαγωγή της πυρίτιδας στην κάννη του πυροβόλου (ονομάζεται επίσης *cucchiaia* ή *Cucchiara*).

Μάγος εισαι;

Πως το βρήκες; Το μαντευσες, το προφήτεψες.

Του κανουνε μαγια

Μαγγανειες πχ. Καταδεσμους ή δεσιματα ή κομπώματα, καρφωματα ή καταπασαλευσεις.

207.1468

Μαγκιά του

Δικαίωμα του αλλά και αποτέλεσμα της ικανότητας και ευστροφίας του.

Πβλ. Αντίλογος της αργκό:

-Χριστός Ανέστη!

-Μαγκιά του!

¹ **Cazza** η προφ. **Κάτσα** όπως η *pizza* προφέρεται πίτσα. Από το ύστερο λατινικό **cattia**, ίσως από το ελληνικό ουσιαστικό κύαθος «κύπελλο, κύπελλο». –Από το κάτσα όπου και το κοινότατο **κατσαρόλα**.

Ένας άλλος μαγκας

- Η Π. Δελτα ονόμαζε **Μάγκα** τον σκύλο και ήρωα του μυθιστορήματός της «Ο Μάγκας». Ο εγγονός της κ. Αντώνης Σαμαράς πουλάει **μαγκιά**, δεν υπογράφει και μετά επιστρέφει ως **κύων επί το ίδιον αυτού εξέραμα**.

Συνώνυμα

Αγυιόπαις

παιδί του δρόμου. Από την αρχαία λέξη αγυιάς² και παις, παιδός :παιδί.

Αλάνης ή αλάνι

α. άνθρωπος που γυρίζει άσκοπα στους δρόμους, κάνοντας μια ζωή ακατάστατη και αμέριμνη και που η εμφάνισή του και η συμπεριφορά του δεν είναι μέσα στα πλαίσια της κοινωνικής ευπρέπειας· αλανιάρης, **μάγκας**, μόρτης, παιδί του δρόμου, χαμίνι, αλάνι.

Οι φωνές των μικρών αλάνηδων αναστάωναν τη γειτονιά. Ένα άθλιο καφενείο που μάζευε άνεργους, μεροκαματιάρηδες, αργόσχολους κι αλάνηδες.

β. άνθρωπος του υπόκοσμου· αλήτης:

Έμπλεξε με τους αλάνηδες του λιμανιού. Στην πλατεία σουλάτσερναν οι αλάνηδες της αγοράς με τα χέρια στις τσέπες και το σθησμένο τσιγάρο στο στόμα, πρόθυμοι για κάθε είδους εξυπηρέτηση, ύποπτη ή όχι, και έτοιμοι να αρπαχτούν στα χέρια ή να πειράξουν τους ανύποπτους διαβάτες.

Πβ. Είμαι μάγκας και **αλάνης** κι' από γκόμενα χαρμάνης η μπήκα στον τεκέ χαρμάνης.

Κάποιο αλάνι απ' το λιμάνι
όταν βραδιάζει τους δρόμους πιάνει.
Παλάτια του έταξε μια νύχτα στο λιμάνι
μια μικρή κοπέλα απ' το Πασαλιμάνι.
Βασίλη Τσιτσάνη, Κάποιο αλάνι

Όλη η φτώχεια στην ομοιοκαταληξία στο ρεμπέτικο.

Θηλυκό: αλανιάρρα

Ετυμολογία: από το τουρκικό alay έκταση, επιφάνεια, πλατεία

² **ἀγυια**, -ᾶς, ἡ, οδός, λεωφόρος, σε Όμηρο. κ.λπ. (ημιμετοχικός τύπος από το ἄγω, πρβλ. **ἄρπυια**).

Πουλάμε μαγκιά

Η λέξη **αλάνα** χρησιμοποιείται και στα ελληνικά για να δηλώσει ενδοαστική επίπεδη έκταση χωρίς καμία διαμόρφωση.

Η αλάνα μπροστά στην Σχολή Ευελπίδων σε φωτογραφία της δεκαετίας 1920

Νταής

από το τουρκικό **dayi** = εκ μητρός θείος, μπάμπας = πρόσωπο σεβάσμιο αλλά και αυταρχικό.

Πβλ. *Μας κάνει το νταή ή μας πουλάει νταηλίκι.*

Ντελμπεντέρης

Από το τουρ, **delbeder**, ανοιχτόκαρδος, λεβέντης, αλλά για τους Έλληνες της Τουρκίας: αλήτης, τυχοδιώκτης.

Πβλ.

Χθες το βράδυ στην ταβέρνα

πέθανε ο Περικλής,

ο πιο **ντερμπεντέρης** άντρας

κι ο πιο μερακλής μπεκρής.

Και το νεώτερο σε στίχους Αλέκου Σακελάρου

Δημήτρη μου, Δημήτρη μου
μου το 'κλεισες το σπίτι μου.

Μου το 'κανες οικόπεδο
γιατί είσαι ομορφόπαιδο.

Δημήτρη ντερμπεντέρη μου
εσένα θέλω ταίρι μου,
δικά σου όλα τα ακίνητα
και βίλα κι αυτοκίνητα.

Κουτσαβάκης

Συνηθισμένα στην εμφάνιση του μάγκα-**κουτσαβάκη*** ήταν το μακρύ μουστάκι, τα μυτερά παπούτσια με γυρισμένες μύτες, το καβουράκι με τη **χλιψη***, το ριγέ παντελόνι και το κομπολόι ή **μπεγλέρι**. Στη μέση φορούσαν τυλιχτό ζωνάρι, κυρίως για να κρύβουν τα μικρά όπλα -μαχαίρια και τη **διμουτσουνη***- που κουβαλούσαν. Περπατούσαν με ιδιόρρυθμο τρόπο, σα να κουτσαίνουν - από κει και το κουτσαβάκης, φορώντας μόνο το ένα μανίκι απ' το σακάκι. Ίσως για να κρύβει τη διμούτσουνη*

Το **ζωνάρι** ήταν αρκετά μακρύ. Όταν καιόντουσαν στον καφεéné το αφήναν να σέρνεται με επιμελημένη αφέλεια στο πάτωμα. Επεδίωκαν να τους πατήσει κάποιος για να βρουν αφορμή για να τσακωθούν. Πβλ. Την φράση **έχει απλωμένο το ζωνάρι του για καβγά**.

Στους κουτσαβάκηδες έβαλε άγριο χέρι ο τότε διευθυντής της Αστυνομίας **Μπαϊρακτάρης**. Αφού πρώτα τους εξευτέλιζε ξυρίζοντας τους το μισό μουστάκι και κόβοντας τους το κρεμάμενο μανίκι του σακακιού. Οι πιο πολλοί κλειστήκαν φυλακή και οι απόγονοι του κ. Διευθυντού έγιναν ταβερνιάρηδες και προμηθευτές της Καραμανλικής Άυλης.

Ο Μπαϊρακτάρης: το αντίπαλο δέος.

Το 1893 όταν συστάθηκε η στρατιωτική αστυνομία, {με τον νόμο ΒΡΠΗ' στις 20 Μαρτίου 1893} διορίστηκε με τον Βαθμό του ταγματάρχη Αστυνομικός Διευθυντής Αθηνών αφήνοντας αναμνήσεις από πλούσια σε αριθμό περιστατικά κατά τον διωγμό των λήσαστρων αλλά κυρίως των τότε μαγκών και κουτσαβάκηδων που μάστιζαν το κέντρο της Αθήνας. Ο «ΜΑΓΚΑΣ» ήταν άντρας των λαϊκών αστικών στρωμάτων που χαρακτηριζόταν από υπερβολική αυτοπεποίθηση ή έπαρση, καθώς και από ιδιαίτερη εμφάνιση ή συμπεριφορά. Ήταν ευκατάστατος, κοινωνικός, οξυδερκής αποδεκτός από όλη την γειτονιά. Η κάθε γειτονιά είχε τον μάγκα της. Ο λόγος του ήταν συμβόλαιο «είχε μπέσα». Ο μάγκας εκτελούσε τον ρόλο του αστυνομικού και του δικαστή στην γειτονιά που ανήκε. Όταν οι παλιοί αθηναίοι είχαν μικροδιαφορές μεταξύ τους παγαίνανε στον μάγκα για να τις λύσει. Αυτός που δικαιωνόταν έδινε τον οβολόν του στον μάγκα και αυτός που δεν δικαιωνόταν ήταν υποχρεωμένος να ακούσει τις εντολές του μάγκα ασυζητητί. Διαφορετικά ο μάγκας έστελνε τα κουτσαβάκια για «να καθαρίσουν». Τα «ΚΟΥΤΣΑΒΑΚΙΑ» ήταν γεροδεμένοι νέοι από πολύ χαμηλά κοινωνικά στρώματα. Ανήκαν στον κάθε μάγκα και τον υπηρετούσαν πιστά. Συνηθισμένη εμφάνιση τους ήταν το μακρύ μουστάκι, τα μυτερά παπούτσια, το καβουράκι, το παντελόνι με ρίγα και το κομπολόι. Στη μέση φορούσαν τυλιχτό ζωνάρι, κυρίως για να κρύβουν τα μικρά όπλα -μαχαίρια και πιστόλια- που κουβαλούσαν. Περπατούσαν με ιδιόρρυθμο τρόπο, σα να κουτσαίνουν -από κει και το «κουτσαβάκης», φορώντας μόνο το ένα μανίκι απ' το σακάκι για να έχουν ευχέρεια όποτε χρειαζόταν στην κίνηση του

μαχαιριού. Όλα αυτά υπό την ανοχή της αστυνομίας που «λαδωνόταν» από τους μάγκες.

Όλα αυτά μέχρι το 1893 που ο Μπαϊρακτάρης τους κυνήγησε αλύπητα. Εκτός από τη φυλάκιση και το κούρεμα με την ψιλή έδωσε εντολή να τους κόβουν το μισό μουστάκι (υποχρεώνοντας τους να ξυρίσουν και το άλλο μισό - θανάσιμη προσβολή για τους άντρες της εποχής). Τους έκοβε επίσης τις μύτες απ' τα παπούτσια και το μανίκι που κρεμόταν. Το 1896 πάντως, κατά τους πρώτους ολυμπιακούς αγώνες της Αθήνας, οι κουτσαβάκηδες επιστρατεύτηκαν από την αστυνομία, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τους ξενόφερτους πορτοφολάδες. Αργότερα, μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, ο τύπος του μάγκα γνώρισε καινούργια αναβίωση, αυτή τη φορά συνδεδεμένος με την κουλτούρα της ρεμπέτικης μουσικής.^{9599.40}

- Κατ' άλλη εκδοχή το **Κουτσαβάκι** από το κοντοβράκι ή κουτσοβράκι που φορούσαν οι παλαιοί νταήδες. Δες και Κουκουλέ 165 ΒΒΠ σελ. 286, 498
- [μπεγλέρι](#) κομπολόι
- Οι κουτσαβάκηδες δεν κούτσαιναν, αλλά έγερναν επειδή υποτίθεται ότι τους βάραιναν τα σιδερικά. Το πρόθεμα κουτσο- < κοψός δεν σημαίνει μόνο τον χωλό, απαντάται συχνά για να δηλώσει το μικρότερο του μεγέθους **κουτσοδόντης**, **κουτσοφλέβαρος**, **κουτσοπερνώ**, **κουτσοβράκι** κλπ.

Χλίψη από το θλίψις. Μαύρη πλατεία ταινία στο καπέλο (καβουράκι) εις μνήμην των θυμάτων του.

Διμούτσουνη

ή δίκανη πιστόλα. Λάθος ό Καπετανάκης λέει ότι στο διμούτσουνη εννοείται ή κάμα, ή αμφίστομος μάχαιρα. Ο όρος αμφίστομος ή το στόμα δε σήμαινε ποτέ την κόψη του μαχαιριού στη γλώσσα της πιάτσας. Από το Ιταλικό **muso** > **μουσούδα** > **μουσούδι** = **στόμα**, ρυγχος ζώου και **στόμιο** έχουν μόνο τα πυροβόλα όπλα πχ. το κανόνι, το ντουφέκι, ή πιστόλα. Πρβλ. Wolf Birman - Η Μπαλάντα του οπερατέρ - «από **στόμια** βγαίνει η δύναμη κι όχι από τα στόματα». Βλ εικ 4. Πιθανόν να ήταν κάτι σαν τη σικελική **λουπάρα** της μαφίας. Κοντόκανη και δίκαννα καραμπίνα, με κομμένη κάννη και κοντάκιο. Βλ. εικόνα [1](#). Είναι κατάλληλη για χτυπήματα εκ του συστάδων και για να κρύβεται εύκολα.

Στα τουρκικά **τσιφτές** θα πει διπλός και σημαίνει ένα λαϊκό (πνευστό μουσικό όργανο με δυο αυλούς), αλλά και το δίκαννο. Πβ τη Κρητική Μαντινάδα:

«σαν πάρει ο **τσιφτες** φωτιά κι ανάψει το καψούλι
ο κυνηγός την πέρδικα την έχει στο σακούλι» .

Ο φέρων τον τσιφτέ ίσως να λέγονταν, κατά συνεκδοχή, **τσιφτης**: ένοπλος ή και ευέξαπτος.

Αν και ο Παπαζαχαριου το ετυμολογεί **ως αυτός που αξίζει για δύο**.

Πουλάμε μαγκιά

Εγώ το θεωρώ ως συνώνυμο του **αδελφός, καρντάσης** αφού είναι ο διπλός, ο άλλος εγώ, το alter ego, ή "αδελφός" με την έννοια των μουσικών εταιρειών ο ανήκων στη μάγκα μου = στη συμμορία μου. Έχουμε συχνά συνεκδοχές από τα όπλα πχ. ο Λορέντζος Μαβίλης ήταν το πρώτο σπαθί στην Αθήνα, Ο Λούκι Λουκ είναι το πιο γρήγορο πιστόλι του West και αλλά όργανα: ο Βύρων Κολάσης είναι το πρώτο βιολί της Κρατικής ορχήστρας.

Μακιγιάρω

Από το ολλανδικό maken (φτιάχνω, κατασκευάζω) > το Γαλλικό maquiller που σημαίνει μεταβάλλω, συνθέτω, μεταμφιέζω, στρεβλώνω, παρωδώ, παραποιώ, νοθεύω, απομιμούμαι, και τελικά το επικρατέστερο σημερινό ψιμιθιούμαι. Πβλ. ΦΡ: "Περίμενε ένα λεπτό, δεν θα βγω έτσι! Πρέπει να φτιαχτώ λιγάκι, να βάλω λίγο κραγιόν, ρουζ, μαίικ-απ*". Το ένα λεπτό μεταφράζεται σε τριάντα λεπτά κατ' ελάχιστο.

- make-up (n.) also makeur, "συναρμολόγηση" 1821, from make (v.) + up. Η έννοια του ψυμιθίου, υλικού του μακιγιαζ υπήρχε από το 1886; Και η φράση « **make up** » to apply cosmetics από το 1808

Ρεμπέτης

Ru beit> **rumbayat** = τερατισχα , πλανόδιος στιχουργός και μετέπειτα αλήτης, κάτι σαν τους τροβαδούρους αλλά όχι αριστοκρατικός.

Ρέμπελος

Από το Ιταλικό **Ribellione** = εξέγερση πβ Δ.Ρωμα «Το ρεμπελιό των ποπολάρων»

Τσακπίνης

Άτακτος, αλήτης από το Τουρκ. **Çarpin**. Απαντάται ως **τσαχπίνης** και ίδια **τσαχπίνα** ήτοι χαριέσσα ή χαριεντιζομένη, ναζού (αυτή που κάνει νάζια) από όπου και η **τσαχπινιά**

τσογλάνι

Από το τουρκικό **ic oğlan**, προφ. Ιτς ογλάν: εσωτερικό παιδί, εσωτερικός μαθητής που όταν είναι αδειούχος ξεσπά σε αταξίες ή **τσόγλανος**.

χαμίνι

παιδί, κυρίως αγόρι, που γυρίζει στους δρόμους· αλητάκος.

[λόγ. < γαλλ. **gamin** -ι στη μετάφραση των Αθλίων του V. Hugo από τον I. Σκυλίτση (ίσως για αποφυγή του ορθογρ. δαν. γαμίνι ή και με παρετυμ. χαμένο)]

Τραγούδια

Μάγκας βγήκε στο σεργιάνι
Έμαθα πως είσαι **μάγκας**
Στήσανε καβγά δυο **μάγκες** για να κάνουν ματσαράγκες
Είμαι **μάγκας** και **αλάνης** / κι από γκόμενα χαρμάνης
Τα παλιομισοφόρια
Ένα βράδυ στην Καστέλλα
Σε μια όμορφη κοπέλα
Που 'παίρνε απεριτίφ της
Ρίχτηκε ένα **τσιφτης**
Απ την Κοκκινιά
Και άλλα.

Εικόνες

1

Λουπάρα (Λυκαινα)

2

Μπεγλέρι ή κομπολόι

3

Ζουνάρι απλωμενο για καβγα

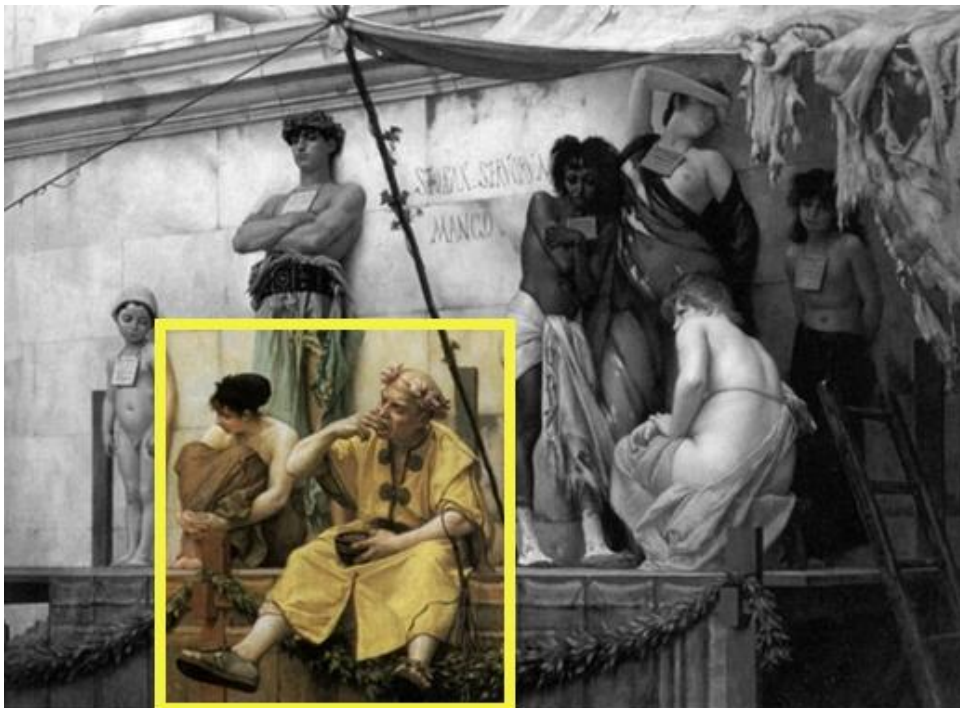
4

Από τα στόμια βγαίνει η δύναμη και όχι από τα στόματα

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Mango

Mango - Marchand d' esclaves -<[Gustave Boulanger](#)>

mango, onis, m., marchand d'esclaves : SEN. Ep. 80, 9; MART. 1, 58, 11| celui qui pare (maquille) sa marchandise, maquignon : αυτός που μακιγιάρει το εμπόρευμα, απατεώνας PLIN. 37, 200; QUINT. 2, 15, 25 || polisseur de pierres précieuses : στιλβωτής πολυτίμων λίθων Plin. 37, 200.

GAFFIOT

Mangones quicquid est, quod displiceat, aliquo lenocinio abscondunt, itaque ementibus ornamenta ipsa suspecta sunt. Sive

crus alligatum sive brachium aspiceres, nudari iuberes et ipsum tibi corpus ostendi.

Seneca - Ad Lucilium Epistulae Morales

Synonymes du substantif "maquignon"

entremetteur

intermédiaire

trafiquant

margoulin

mercanti

pourvoyeur

tricheur

Étymol. et Hist.

1. 1280 maquignon de chevaux «marchand de chevaux»= έμπορος αλόγων (Laurent, Somme le roi, ms. Soissons 208, fo23b ds Gdf. Compl.); 1587 maquignon (Ronsard, Œuvres compl., éd. P. Laumonier, t. 18, 1, p. 269, 94);

2. 1508 «αδίστακτος έμπορος αλόγων και απατεών» (É. d'Amerval, Livre de la deablerie, éd. Ch. Fr. Ward, p. 155a); 3. 1559 «ανέντιμος διαπραγματευτής ή μεσολαβητής » (Amyot, Phocion, 38 ds Hug.). Πιθανόν να προέρχεται από το maquereau «μεσίτης, μεταπράτης», με αντικατάσταση του επιθήματος υπό την επιδραση του barguigner* (εμπορεύομαι, παζαρεύω) (FEW t. 16, p. 504).

Συμπέρασμα

Ο **MANGO** ήταν ο πράττων³ (εμπορευόμενος άλογα). Στην προσπάθεια να κρύψει τις ατέλειες των αλόγων τα μακιγιάριζε, δηλαδή τα μασκάρευε, τα έφτιαχνε, τα "επισκεύαζε".

Ο **μάνγκο** ή **μάνγκας** ήταν λοιπόν ο πλαστογράφος, απατεώνας που μετέτρεπε το εμπόρευμα (σκλάβους, άλογα κλπ) για να τα πουλήσει., όπως και οι σημερινοί έμποροι μεταχειρισμένων αυτοκίνητων (μαντράδες) .

Το **πρασσειν άλογα** ήταν συνώνυμο της άπατης και του ψεύδους. Η φράση "πράσιν' άλογα" είναι παρετυμολογία του "πρασσειν άλογα" και σημαίνει "ψέματα" και κατ' επέκταση ανοησίες, αρλούμπες, φλυαρίες, φληναφήματα.

Βιβλιογραφια

[VELI](#) Vocabolario Etimologico della Lingua Italiana - Ottorino Pianigiani.
4/10/2013

³ Πβλ. Μεταπράτης, και μεταπρατικό εμπόριο. Το πράττω λεγεται και πράσσω και σημαίνει ποιώ, κάνω και κατ' επέκταση εμπορεύομαι. Από το πράσσειν – πράττειν η φράση *τον επιασαν στα πράσσα* (ορθον στο πράσσειν)